

Revidert sensorveiledning

JUS4211 – Prosess og strafferett, høst 2021

Litteratur og læringsmål

Litteratur og læringsmål i strafferett og straffeprosessrett er nærmere angitt på JUS4211 H21 (jus.uio.no). Anbefalt hovedlitteratur i alminnelig strafferett er Johs. Andenæs: Alminnelig strafferett (6. utg., 2016) eller Ståle Eskeland: Strafferett (5. utg., 2017). I spesiell strafferett er Magnus Matningsdal: Norsk spesiell strafferett (2. utg. Oslo 2016), utvalgte kapitler angitt som anbefalt litteratur. Anbefalt hovedlitteratur i straffeprosess er Ørnulf Øyen: Straffeprosess. Fagbokforlaget, 2019, 2. utgave og Jørgen Aall: Rettsstat og menneskerettigheter. Fagbokforlaget, 2018, 5. utgave (utvalgte avsnitt).

Oppgaven behandler hovedsakelig strafferettslige spørsmål, med enkelte straffeprosessuelle vinklinger. De spørsmål som oppgaven reiser, ligger i all hovedsak innenfor det som studentene skal ha god forståelse av.

Generelt om oppgaven

Det er i all hovedsak god dekning i anbefalt litteratur for å løse de problemstillinger som oppgavene reiser. Mange av temaene er gjennomgått på kursene i strafferett og straffeprosess, så det vil være velkjent stoff. Spørsmålet rundt kjøp av seksuell tjeneste ligger imidlertid utenfor pensumdekningen. Studentene kan dog delvis trekke veksler på det som gjelder voldtektsbestemmelsen. I sensuren må likevel tas hensyn til at bestemmelsen ikke dekkes av pensum og ikke heller er drøftet i undervisningen.

Det er flere måter å strukturere besvarelsene på, og kandidatene kan selvsagt velge en annen struktur enn det som er valgt i sensorveiledningen. Studentene må, som alltid, gjennomføre gode drøftelser av faktum opp mot rettskildene.

De enkelte problemstillingene

Struktur for besvarelsen kan tenkes på flere måter. Følgende struktur er valgt her.

Kan Marte straffes for tyveri av de 5000 kronene?

Den objektive gjerningsbeskrivelsen i strl. § 321 er «tar en gjenstand som tilhører en annen». Det må altså gjelde en «gjenstand», og det må skje en krenkelse av fornærmedes eiendomsrett ved at gjerningspersonen «tar», det vil si borttar, gjenstanden fra besitteren (til forskjell fra underslag).

Det generelle skyldkravet i strl. § 321 er forsett, jf. strl. §21. Forsettet, slik det er definert i § 22, må dekke hele gjerningsbeskrivelsen; gjerningspersonen må ha forsett om at gjenstanden tilhører en annen, at en annen enn gjerningspersonen har besittelsen, og at gjerningspersonen tar gjenstanden bort fra besitteren.

Dessuten er et subjektivt overskudd (videregående forsett) en del av gjerningsbeskrivelsen. Gjerningspersonen må ha forsett om å tilegne seg gjenstanden og forsett om derigjennom å oppnå en uberettiget vinning.

At penger er «gjenstand» i lovens forstand, er ikke tvilsomt. De 5000 kronene tilhører Peder og er i hans besittelse, i lommeboken i lommen hans. Det er videre klart at Marte «tar» pengene, når hun tar dem ut av lommeboken og legger dem i nattbordet sitt.

Marte har klart nok forsett om at hun tar penger som tilhører Peder og er i hans besittelse, jf. strl. § 22 første ledd bokstav b. Det springende punktet er om Marte har det videregående forsettet som oppstilles i § 321. Dette kan formuleres som at hun må ha et forsett om både tilegnelse og om uberettiget vinning. Det kreves videre årsakssammenheng mellom tilegnelsen og vinningen, jf. ordet «ved». Det er for øvrig nok med forsett om slik vinning; det kreves ikke at vinningen faktisk oppnås.

Martes forsett er å inndrive gjelden på 5000 kroner. Spørsmålet er om det er snakk om en «uberettiget vinning», siden det altså er penger Peder skylder henne. Det følger av rettspraksis at det må være en økonomisk fordel som gjerningspersonen ikke har krav på, jf. Rt. 1994 s. 1521 og Rt. 1999 s. 379. Her har Peder ikke gitt Marte tillatelse til å ta pengene, slik at handlingen som sådan er uberettiget. Men det følger også av nevnte rettspraksis at det ikke er en uberettiget vinning dersom fornærmede står i gjeld til gjerningspersonen.

Umiddelbart ser det ut til at Marte dermed uten videre ikke kan straffes, men det er betinget av at Marte har et krav mot Peder som rettsordenen godtar. Det betyr for eksempel at den som tar penger fra noen for å inndrive narkotikagjeld, likevel kan straffes for tyveri, fordi det da er snakk om en uberettiget vinning i lovens forstand, jf. Rt. 2002 s. 335 og Rt. 2002 s. 833. I dette tilfellet dreier det seg om utestående betaling for slik «stimulering» som nevnt i oppgaven. Det skal nedenfor drøftes om Peder gjør seg skyldig i kjøp av seksuell tjeneste, jf. strl. § 316. Det er derimot uten videre klart at Martes stimulering av Peder, som tjenesteyter, verken er straffbar eller ulovlig. Straff etter § 316

gjelder bare den ene veien; bare mottakeren av ytelsen kan straffes. Marte vil derfor ha krav på betaling fra Peder for sin tjeneste, uavhengig av om Peder som mottaker av tjenesten kan straffes.

Marte kan dermed ikke straffes for tyveri, idet hun ikke har forsett om uberettiget vinning, slik § 321 krever.

Marte kan imidlertid straffes for besittelseskrenkelse, jf. strl. § 345. Her er kravet bare at hun «urettmessig setter seg ... i besittelse av en løsøregegenstand». Det følger av det ovennevnte at Marte har oppfylt denne gjerningsbeskrivelsen, og at hun har gjort det med forsett.

Kandidatene inviteres videre til å drøfte om Marte handler i nødrett. Her vil noen kanskje, avhengig av hva de hittil er kommet til, forutsette subsidiært at Marte har begått et tyveri, men nødrett kan like gjerne drøftes når det gjelder straff for besittelseskrenkelse.

Strl. § 17 om nødrett krever at det foreligger en «fare for skade» på «liv, helse, eiendom eller en annen interesse». Videre er straffrihet etter bokstav a betinget av at faren «ikke kan avverges på annen rimelig måte» og etter bokstav b kreves det at «skaderisikoen (faren som truer) er langt større enn skaderisikoen ved handlingen (nødrettshandlingen)».

Det kan vel sies at Marte befinner seg i en faresituasjon, i og med at Hans Tastad har truet med å banke henne opp dersom hun ikke gir ham penger. Det kan likevel spørres om faren er tilstrekkelig nær nok i tid til at det i det hele tatt blir en slik fare som § 17 krever. Det er ikke helt opplagt, men det at faren ligger noe frem i tid, vil uansett tilsi at det skal mer til for at Martes handling kan regnes som nødvendig. Mer tid til rådighet vil gjerne bety at det er flere redningsalternativer.

Hvis man skulle se det slik at Hans i realiteten kan sies å presse Marte til å ta pengene fra Peder, hvilket vel neppe kan sies å være tilfelle i lys av oppgaveteksten, vil et poeng være at det generelt skal mye til for at en overtredelse er straffri som følge av menneskeskapt tvang, i motsetning til andre former for nødsituasjon, for eksempel sykdom.

Derimot er vilkåret i bokstav a om at faren ikke kan avverges på annen rimelig måte, altså et spørsmål om handlingen er nødvendig, neppe oppfylt. Slik situasjonen beskrives, er den ikke helt prekær for Marte, og hun er nok heller henvist til å søke hjelp hos politiet, selv om det neppe er en vei hun har så lyst til å gå. Selv om det ikke er avgjørende for hva som med rimelighet kan kreves av Marte, understrekes det på nytt at Marte ikke kan straffes for å utføre de tjenestene hun utfører. Det å gå til politiet med situasjonen vil altså uansett ikke innebære noen selvinkriminering.

Skulle man likevel komme til at handlingen til Marte er nødvendig, vil forholdsmessighetsvurderingen i bokstav b nok slå ut i hennes favør. Faren hun er i er langt mer alvorlig enn at Peders besittelse av de 5000 kronene krenkes. Hans Tastad har tidligere brukket pekefingeren på Marte, og nå truer han også med å banke opp Martes gamle mor.

Marte oppnår dermed ikke straffrihet etter regelen om nødrett.

Noen kandidater vil kanskje spørre seg om Martes besittelseskrenkelse kan være straffri i form av «lovlig selvtekt». Det er tvilsomt, siden det her ikke er snakk om å «gjenopprette en ulovlig endret

tilstand», jf. strl. § 19. Annerledes ville det vært om det var snakk om penger som Peder først hadde stjålet fra Marte, som hun så tok tilbake. Her er det snakk om en «privat gjeldsinndrivelse» og en form for selvtekt som loven uansett ikke anerkjenner som lovlig.

Endelig påberoper Marte seg immunitet etter Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel (ETS nr. 197) artikkel 26 som pålegger stater å «provide for the possibility of not imposing penalties on victims for their involvement in unlawful activities ... to the extent that they have been compelled to do so».

Det kan vel diskuteres om det er riktig å si at denne bestemmelsen egentlig dreier seg om noen «immunitet»; den handler vel heller om straffrihet mer generelt. Men termen brukes uansett her.

Marte synes å være et offer for *trafficking*, som i konvensjonens artikkel 4 bokstav b blant annet er definert som "recruitment ... by means of the threat or use of force ... for the purpose of ... exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation ...".

Likevel passer denne bestemmelsen ikke i hennes tilfelle, siden det ikke er snakk om å straffe Marte for handlinger hun er tvunget til å utføre. Det er snakk om å straffe Marte for å ta pengene fra Peder, noe vi er kommet til er en ulovlig besittelseskrenkelse. Hun er ikke tvunget til å gjøre dette, hun tar pengene av fri vilje, uten at hun er presset til det. Det at det er en årsakssammenheng mellom besittelseskrenkelsen og et press fra Hans om å tilby seksuelle tjenester, kan ikke være nok til at artikkelen får anvendelse.

Det følger videre uansett av ordlyden i artikkel 26 at stater bare forplikter seg til å sørge for en *mulighet* til slik straffrihet bestemmelsen snakker om, det synes ikke å oppstilles en plikt til uten videre å gi straffrihet i et gitt tilfelle.

Marte oppnår dermed ikke «immunitet» etter den nevnte konvensjonsbestemmelsen.

En prosessuell problemstilling kan for øvrig tenkes tatt opp av kandidatene: Kan Marte straffes for besittelseskrenkelse hvis det reises tiltale for tyveri. Det står ikke noe i oppgaven om tiltals spørsmålet, så det kan ikke forventes at det tas opp og er kanskje heller ikke meningen. Uansett vil domstolen etter straffeprosessloven § 38 andre ledd ha anledning til å pådømme forholdet som besittelseskrenkelse, siden det vil være snakk om det samme forholdet, jf. første ledd. Bestemmelsens tredje ledd krever at retten gir partene anledning til å uttale seg om subsumsjonsendringen og eventuelt gir en passende utsettelse.

Kan Peder straffes for kjøp av seksuelle tjenester?

Den objektive gjerningsbeskrivelsen i strl. § 316 er «skaffer seg eller en annen seksuell omgang eller handling ved å yte eller avtale vederlag». Oppgaven gir kandidatene foranledning til å drøfte både om det har funnet sted en fullbyrdet overtredelse av § 316 (for en måned siden) og forsøk på slik overtredelse (den foregående dagen). Dette straffebudet omfattes ikke av pensum, og dette må tas hensyn til i sensuren.

Etter § 316 må det være en seksuell omgang eller handling, det må være ytet vederlag, og det må være en tilstrekkelig årsakssammenheng mellom den seksuelle omgangen eller handlingen og vederlaget.

Videre gjelder det et krav om forsett, jf. strl. § 21, som må dekke alle de tre nevnte momentene i gjerningsbeskrivelsen.

I denne saken ytes det et vederlag på kroner 5000 per gang. Det er ikke tvil om at det er slik årsakssammenheng som kreves; Marte opptrer som hun gjør fordi Peder betaler henne.

Peder mottar «berøring på Peders bakende, øverst på lårene og nederst på maven, mens den nakne Peder tilfredsstilte seg selv». Spørsmålet er om den nevnte berøringen, eventuelt i kombinasjon med at Peder samtidig tilfredsstiller seg selv, er en «seksuell handling». Det er opplagt ikke «seksuell omgang».

Begrepet «seksuell handling» omfatter ulike former for berøring. I Ot.prp. nr. 28 (1999-2000), s. 20-21 heter det at både seksuell omgang og seksuell handlinger alltid skjer «med en annen», mens en seksuell atferd kan skje «overfor eller i overvær av den annen». Typiske eksempler på seksuell handling er beføling av bryster eller kjønnsorganer, innenfor eller utenpå klærne. Det kan for øvrig nevnes at det er sikker rett at stripping ikke regnes som «seksuell handling» i lovens forstand.

I utgangspunktet er det vel tvilsomt om berøringen Peder mottar kan betegnes som «seksuell handling» i lovens forstand, siden den skjer på Peders bakende. Det er også en kompliserende omstendighet at det er Marte som tar på Peder, og ikke han som tar på henne. Men kanskje er det forsvarlig å komme til at dette er en «seksuell handling» etter § 316, når Peder samtidig tilfredsstiller seg selv, noe som jo gir det hele et mer seksuelt tilsnitt.

Merk at Peders egen tilfredsstillelse av seg selv, er ikke i seg selv å betrakte som «seksuell handling», det kan bare regnes som «seksuelt krenkende atferd», jf. strl. § 298. I den forbindelse skal nevnes at «seksuelt krenkende atferd» etter § 298 bare er straffbart når den andre ikke samtykker, og oppgaven må forstås slik at Marte samtykker i Peders tilfredsstillelse av seg selv. Hvis man kommer til at det er en "seksuell handling", må det for så vidt legges til grunn at Marte samtykker, men et "kjøpt samtykke" er altså ikke straffriende etter § 316.

At Peders atferd er forsettlig, er ikke tvilsomt.

Det kan ikke legges avgjørende vekt på at det i oppgaven står at Marte måtte «selge seksuelle tjenester, blant annet til kunder som Tastad skaffet». Peders forhold må naturligvis vurderes selvstendig for seg.

Alt i alt er berøringen i seg selv neppe nok, men i kombinasjon med Peders stimulering av seg selv kan det tenkes at dette likevel er «seksuell handling». Her må begge konklusjoner være ok.

Det legges videre opp til at kandidatene skal vurdere forsøk på overtredelse, jf. strl. § 316, jf. § 16. Det gjelder forholdet som skjedde den foregående dagen. Det må nå forutsettes, uavhengig av hva

man først er kommet til, at en fullbyrdet atferd som beskrevet er å betrakte som overtredelse av strl. § 316.

Det er klart at det foreligger forsett om fullbyrdelse hos Peder. Det er vel også klart at Peder her «foretar noe som leder direkte mot utføringen», når han legger seg ned og lar berøringen begynne.

Spørsmålet er imidlertid om det er såkalt «frivillig tilbaketreden» fra forsøk, jf. § 16 andre ledd, når Peder tenker at han «kunne like gjerne gi seg hen til denne deilige myke trettheten» og at en god natts søvn vil «være vel så god medisin for nervene som det han egentlig hadde tenkt å gjøre sammen med Marte». Det at han ender opp med ikke å tilfredsstille seg selv, kan også sies å frata Martes berøring den seksuelle karakteren. En slik konstruksjon har mye for seg, og det må antakelig være riktig å si at Peder her gjennomfører en frivillig tilbaketreden i lovens forstand, da han «frivillig avstår fra å fullbyrde lovbruddet».

Det understrekes at løsningene her ikke er opplagte; det må være mulig å komme til både at forholdet kan betraktes som en "seksuell handling" og dermed rammes av § 316, og at det ikke er en «seksuell handling», og at det verken er fullbyrdet eller forsøkt overtredelse av strl. § 316, eventuelt at Peder ikke gjennomfører en «frivillig tilbaketreden». Det viktigste er som alltid at studentene ser vilkårene og klarer å få til en fornuftig drøftelse.

Korrupsjon

Tappertsen anmeldte både Lars og Peder for korrupsjon. Etter strl. § 387 straffes den med bot eller fengsel inntil 3 år som a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag, eller b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag. Bokstav a gjelder såkalt passiv korrupsjon, mens bokstav b gjelder aktiv korrupsjon. Hvilken bokstav som drøftes først er uten betydning.

For Peder sin del aktualiseres bokstav a. Den korrupsjon som Peder eventuelt har begått må sies å relatere seg til at Peder unngår negativ omtale i media.

Ansvar forutsetter at den eventuelle fordelen må kreves, mottas eller aksepteres. Det første alternativet passer ikke så godt i sammenhengen. Det kan spørres om Peder da har mottatt eller akseptert en eventuell fordel. Å motta noe synes å forutsette en overføring, mens det i dette tilfellet nærmest handler om å unngå noe. Både motta og akseptere kan vel forsvares, med det synes kanskje mest treffende å si at Peder her aksepterer den eventuelle fordelen, siden det ikke handler om en overføring av en direkte fordel. Peder kunne ha nektet og sagt at han ikke er interessert i å utveksle informasjonen.

For det andre må den eventuelle fordelen være gitt i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag. Disse begrepene favner vidt, og omfatter alle typer av ansettelsesforhold, verv og oppdragsforhold for offentlige og private arbeids- og oppdragsgivere (Ot.prp. nr 89 (2002-03), s. 53). Fordelen må videre gis, tilbys, kreves, mottas eller aksepteres «i anledning av utøvelsen av» stillingen, vervet eller oppdraget. Det må dermed være sammenheng mellom fordelen på den

ene siden og stillingen, vervet eller oppdraget på den andre siden. Selv om dette normalt innbefatter en motytelse, oppstiller bestemmelsen ikke noe krav om at slik motytelse gis.

I dette tilfelle er den eventuelle fordelten gitt som følge av Peders stilling som Storevik kommunes ordfører. Dersom han er ansatt, vil handlingen rammes av stillings-alternativet, ellers gjelder verv-alternativet (som sikter til politiske verv, styreverv eller andre tillitsverv) (jf. Matningsdal 2021, s. NN). I dette tilfellet gis den eventuelle fordelten for at Peder som ordfører skal gi Lars informasjon om kommunebudsjettet. Det foreligger dermed en motytelse, noe som klart tyder på at kravet er oppfylt.

Det vanskelige spørsmålet er om det å unngå negativ omtale kan anses som en utilbørlig fordel i bestemmelsens forstand. Det må dels vurderes om det er en fordel, dels om den eventuelle fordelten er utilbørlig.

Med fordel menes enhver gjenstand, tjeneste eller liknende som den passive parten ser seg tjent med, det være seg penger, ting, en utmerkelse eller seksuelle tjenester (jf. Ot.prp. nr 22 (2008-09), s. 470). Det kreves imidlertid ikke at den har en selvstendig materiell verdi (jf. Matningsdal 2021, s. NN). Alt den passive bestikker ser seg tjent med eller kan dra nytte av, er dermed å anse som en fordel i lovens forstand (Ot.prp. 78 (2002-03), s. 54).

Fordelen i dette tilfellet har ikke i seg selv noen direkte økonomisk verdi, men Peder kan likevel sies å dra nytte av dette ved å unngå «katastrofale følger» for ham selv og konen. Å slippe publisering vil altså være til fordel for ham. At han ikke tilføres noen positiv verdi, f.eks. en positiv omtale i pressen, men snarere at Lars unnlater å gjøre noe som kan skade Peder, kan ikke være avgjørende. Det er dermed grunn til å si at det å unngå negativ omtale i media utgjør en fordel i bestemmelsens forstand.

Svaret er nok ikke opplagt, men vi tenker at det dreier seg om en fordel. Avgjørende må være hvorvidt studenten foretar en fornuftig vurdering av spørsmålet.

Dersom det er en fordel, må det i tillegg vurderes om fordelten var «utilbørlig». Dette er en rettslig standard, og ansvar forutsetter et «klart klanderverdig forhold» (jf. Ot.prp. nr 78 (2002-03), s. 55). Utfallet av utilbørlighetsvurderingen vil kunne avhenge av bl.a. formålet med handlingen, liksom stillingen eller posisjonen til giver og mottaker, samt av forholdet dem imellom (Ot.prp. nr. 78 (2002-03), s. 35). Generelt legges til grunn at offentlige tjenestemenn er underlagt en strengere norm enn personer som arbeider i privat virksomhet. Matningsdal fremholder at i offentlig sektor vil lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. § 39 gi en viss veiledning. Denne bestemmelsen fastsetter at ingen embets- eller tjenestemann «må for seg eller andre motta gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som er egnet til, eller av giveren er ment, å påvirke vedkommendes tjenestlige handlinger, eller som det er forbudt å motta etter bestemmelser i reglementet eller instruks for virksomheten». Uttrykket «utilbørlig fordel» innebærer at det må foretas en konkret vurdering, som ikke er begrenset til fordelten som sådan, men hvor både fordelten, partene, formål og øvrige momenter ved forholdet tas i betraktning.

Utgangspunktet er at det for Peder som kommunens ordfører gjelder en streng norm. I noen grad handler denne konkrete saken om utveksling av informasjon mellom en journalist og en politiker. Slik utveksling er ikke alltid utilbørlig. Formålet med bestikkelsen var imidlertid å få informasjon av Peder som ordfører, dvs. påvirkningsformålet var nokså klart. Også relasjonen mellom Lars og Peder fremstår relevant, dvs. om forholdet dem imellom ikke tilsa en «utilbørlig» informasjonsutveksling av dette slag. Av relevans synes da være f.eks. om det handler om å røpe taushetsbelagt informasjon eller ellers å handle mot tjenesteplikten. Det er ikke klart i oppgaveteksten om informasjonen om kommunebudsjettet som Lars etterspør eventuelt er taushetsbelagt. Informasjonen virker i hvert fall ikke å være offentlig tilgjengelig. De omstendigheter som nevnes i § 388 bokstavene a-d synes også å kunne være relevante ved utilbørlighetsvurderingen. I dette tilfellet blir særlig bokstavene a og c relevante. I tillegg til at Peder var en offentlig tjenestemann oppsto det som en følge av Peders motytelse en risiko for betydelig økonomisk skade for kommunen. Alt i alt synes omstendighetene å tale for at fordelene er utilbørlig. Svaret er imidlertid ikke opplagt, og begge alternativene, dvs. at fordelene er eller ikke er utilbørlig, bør kunne godtas. Avgjørende må være hvorvidt studentene foretar en fornuftig drøftelse av de relevante omstendighetene.

Det kan stilles spørsmål om Peder eventuelt handlet slik han gjorde, dvs. at han aksepterte en eventuell fordel, fordi han var i nød, jf. § 17. Det sentrale spørsmålet er nok da hvorvidt det forelå en relevant fare i bestemmelsens forstand. Peder synes primært å tenke på de «katastrofale følger for seg og konen» det ville få om informasjonen ble publisert. Dette er neppe en interesse som beskyttes av § 17.

For Lars sin del aktualiseres da bokstav a, dvs. å gi eller tilby en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag. Bokstav a rammer både det å gi og tilby en fordel. Ettersom noen fordel ennå ikke er materialisert, synes alternativet «tilby» å være mest relevant (dette passer også best med at Peder "aksepterer" fordelene). Bestikkelsen gjøres videre i anledning av Peders stilling eller verv som ordfører i kommunen.

Det sentrale spørsmålet er også her hvorvidt det å tilby Peder en mulighet til å unngå negativ omtale kan anses å være en utilbørlig fordel. Drøftelsen her bygger langt på vei på de samme overveielserne som gjaldt for Peder. Det bør dermed kunne legges til grunn at det dreier seg om en fordel. Også i utilbørlighetsvurderingen synes de samme hensynene langt på vei relevante. Selv om Lars er en privatperson, er personen han bestikker en offentlig tjenestemann og formålet er å få en motytelse i form av informasjon som sannsynligvis ikke er offentlig tilgjengelig. Heller ikke her er svaret opplagt, og begge alternativene bør godtas. Avgjørende er at studenten gjør en fornuftig drøftelse av de relevante omstendighetene.

Strl. § 387 er et forsettlig straffebud. Forsettet må ifølge dekningsprinsippet omfatte dels at man krever, mottar osv. noe/gir tilbyr noen noe, at det skjer i utøvelsen av stilling, verv eller oppdrag, og at det man mottar m.m./gir er en utilbørlig fordel. I oppgaven finnes ikke indikasjoner på at Lars og

Peders forsett ikke omfattet nevnte omstendigheter. Både Lars og Peder må derfor anses å ha handlet forsettlig.

Dersom man konkluderer med at det dreier seg om korrupsjon, kan spørsmål reises om korrupsjonen er grov (jf. § 388). Avgjørelsen beror på en helhetsvurdering hvor det særlig skal legges vekt på de momentene som fremheves i loven.

For Peder sin del kan både bokstav a ("er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag") og c ("om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art") være aktuelle.

Korrupsjonen var, for det første, forøvd av ham som ordfører i Storevik kommune, dvs. av en høy kommunal tjenestemann. Dette er en viktig omstendighet. I rettspraksis har Høyesterett fremholdt at "beløpets størrelse trer i bakgrunnen når den passive bestikker er en offentlig tjenestemann" (jf. Rt. 2015 s. 302 avsnitt 30). For det andre forelå som en direkte følge av Peders motytelse til Lars en risiko for betydelig økonomisk skade for Storevik kommune. Det kreves ikke at skade faktisk har oppstått. Peder hadde en avtale om å møte en delegasjon av kinesiske forretningsfolk som var potensielle investorer i et nytt industrifelt som var under utvikling i kommunen. Som en følge av at møtet ble kansellert, sverget talspersonen på at de aldri igjen vil reise til Storevik, hvor de ellers godt kunne ha kommet til å investere en god slant hvis forholdene hadde ligget til rette for det. Mot denne bakgrunnen er det ikke utenkelig at korrupsjonen kan være grov.

Skyldkravet vedrørende § 388 er forsett til de kvalifiserende omstendighetene (med unntak for bokstav b hvor det er tilstrekkelig med uaktsomhet, men den synes ikke å være relevant her). Peder må anses ha hatt forsett til omstendighetene både i bokstav a og c. Ansvar kan dermed potensielt oppstå etter § 388.

For Lars sin del er de samme omstendighetene potensielt relevante, dvs. bokstavene a og c. Lars hadde forsett til at Peder var en høy kommunal tjenestemann. Derimot synes han neppe å ha hatt forsett til den risiko for økonomisk skade som avlysingen av møtet med den kinesiske handelsdelegasjonen kunne føre med seg. For Lars er det altså vel i så fall bokstav a som kan gjøre handlingen grov. Også for Lars kan ansvar etter § 388 potensielt oppstå.

Oppgaven legger riktignok opp til at det er Peder som har akseptert et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av tjeneste, stilling eller befatning. Det kan imidlertid problematiseres om ikke også Lars Holm kan ha mottatt en utilbørlig fordel i anledning av hans stilling som journalist (jf. bokstav a). Den eventuelle fordel er da den informasjon som han fikk av Peder og som ga ham muligheten til "et scoop". Følgelig kan Peder, som ga informasjonen, også potensielt bli ansvarlig for aktiv korrupsjon (jf. bokstav b). En fornuftig drøftelse rundt denne konstellasjonen i lys av de prinsipper som gjelder ansvar for korrupsjon bør også gi uttelling.

Avgjørende bør være at studentene demonstrerer en god forståelse av korrupsjonsreglene, enten det gjelder den primære problemstillingen eller den "omvendte". Samtidig kan det tillegges en viss negativ vekt dersom kandidaten ikke har sett den egentlige problemstillingen, som oppgaven la opp

til. Dersom studenten har gjort en god drøftelse av korrupsjonsreglene om enten den primære eller sekundære problemstillingen bør de altså få uttelling, men med et mindre trekk dersom vedkommende ikke har sett den primære problemstillingen i det hele tatt. Dersom begge problemstillingene er godt drøftet, bør dette premieres.

I oppgaven nevnes kort at Hans Tastad hadde vært truende og voldelig mot Marte. Det er imidlertid ikke meningen at dette skal drøftes. I motsetning til de andre forholdene er dette forholdet ikke gjenstand for anmeldelse.

Johan Boucht og Jo Martin Stigen

Oslo, høst 2021